

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas num. XLI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1753

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241482)

Tab.
XXXII.
leqq.

(19.): cumque eidem tres filias filiumque, in prima tamen infantia extinctum, perperisset, morte mariti ad statum viduitatis redacta, vitam ad annum usque 1686. protraxit, quo piissime obiit die v. Decembris, exemplar virtutum ab omnibus habita.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

Nummi FERDINANDI usuales tam in auro (26--31.) quam argento (32. - 47.) magno adhuc numero supersunt. Unciales provinciarum tesseras more solito præferunt. Singularis est, qui ob figlas vexatissimas plane atque obscuras, harum rerum cultoribus crucem figit (34). Reliqua in ipso commentario moneamus. KHEVENHILL. *Annal. Ferd. Theatr. Europ. &c.*

NUMMI MNEMONICI
ET ICONICI.

I.

Tab.
XXXII.

Antica hanc inscriptionem, sex lineis distinctam, atque coronæ oleagineæ inclusam, complectitur: III. FER *dinandus* CORONATUS. IN. REGEM. HUNGARIE. VIII. DEC. *embris*. Superius corona Hungarica inter duo parerga imminet, simili parergo etiam in fine adposito.

In postica trutina bilanx depingitur, in cuius agina examinis ac lingulæ locum, Salvatoris, e cruce pendentis, imago tenet, adiecta hinc & inde æra Christiana 1625. ad complementum inscriptionis adversæ faciente, ac in ambitu demum: PIETATE ET IVSTITIA.

Hoc lemmate FERDINANDUS etiam ut Rex Bohemiæ, immo ut Imperator quoque, quanquam alio modo, quod postea videbimus, usus est. Inscriptio argumentum eius satis clare eloquitur. Ceremonias, durante coronatione factas, singulari tabula, ære exsculpta, exhibet EXCELL. KHEVENHILLERUS in *Annal. Ferdinandeis* (a), ubi hunc ipsum quoque nummum delineatum, *missilem* vo-

(a) Tom. x. ad col. 703.

cat. Peracta est autem Sempronii, habitis prius comitiis. Quocirca etiam perpulchrum pietatis Austriacæ argumentum tum proditum fuit, cum Rex finitis coronationis solemnibus, patrem accedens, coramque eo in genua provolutus, exosculatis manibus, eleganti latina Oratione ob delatam sibi, eius cura atque sollicitudine, Hungariæ coronam, aliaque beneficia gratias egit, seseque & in posterum enixe commendavit (b). *M. Imp. ar. missilis.*

b

II.

Nummus ex utraque sui parte præcedenti similis, sed minoris moduli, in nonnullis quoque vitiosus est. Siglæ VIII. DEC. hic omissæ sunt, superante solummodo numero III. quæ num exesæ aut erasæ, aut præ nimia festinatione nunquam incisæ, aut nummus minus accurate cusus fuerit? dicere haud valemus.

In posticam pariter error irrepsit in voce IVSTIA pro IVSTITIA. Menda eiusmodi non admodum rara sunt in nummis missilibus; in his enim parandis ac feriendis monetarii, urgente coronationis solemnitate, non-

E e 3

nun-

(b) Id. ibid. col. 704.

FERDINANDUS III. IMP. nunquam festinanter præcipitanterque agunt.

Etsi porro de altera a præcedenti nummi missilis specie, in hac coronatione adhibita, Illustr. KHEVENHILLERUS, aliique nihil, quoad nobis constat, memorent: ex forma tamen eius facile iudicatur, illum ad id genus nummorum pertinere. *Ibid. ar.*

III.

FERDINANDVS. III. D. ei G. r. a. t. i. a HVNG. a. r. i. e REX. In segmento æra Christiana 1627. Protome Regis iuvenis & venustæ formæ, in habitu Hungarico, cum pallio & insigni Ordinis aurei velleris, facie obversa, & capite mitra Hungarica cristata operto.

Æra hæc nos edocet, nummum istum signatum esse, cum FERDINANDUS III. biennio antea iam *Rex Hungariae* renuntiatus, ad suscipiendam coronam Bohemicam sese parabat, & quidem ætatis suæ anno undevicesimo. De ea mox dicemus. *Ibid. ar. sicilic. dempta media drach.*

IV.

Adversa præposita corona arcuata, cum duobus palmæ ramis, hanc inscriptionem, quinque lineis absolutam, completitur: FERDINANDVS. III HVNGARIE REX CORONA: tus IN REGEM BOHEMIÆ. XXV. NOVEMB: ris.

Adversa annum Christi 1627. refert, ceteris cum num 1. & II. convenientibus.

De hac coronatione fusius agunt laudatus Illustr. KHEVENHILLFRUS (a), & ABELINUS

(a) *Ibid.* col. 1418.

(b) in Theatro Europæo, ubi nummos, in reditu post coronationem, populo large sparfos fuisse, referunt. Hos inter hunc quoque fuisse, quanquam magnitudo ac pondus, quæ nimia fere sunt, aliud suadere videantur, ob formam eius atque similitudinem, quam cum aliis missilibus tenet, videri posset; verum illos magnatibus distribui solitos, dicemus infra. *Ibid. ar. pond. semunc. 2. dr.*

Tab. XXXII. b

V.

Prior horum nummorum cum præcedenti, sola excepta magnitudine, convenit; alter, ex recens - apertis *Grossorum scriiniis* eductus, anteriori facie litteram maiusculam nominis *Ferdinandeï*, mediam inter duo ignitabula, ex torque aurei velleris desumpta, exhibet, subiecto numero Romano III. inter notam chronologicam 1627. superpositaque corona Bohemica, duobus palmæ ramis, hinc inde prominentibus, exornata. Cetera, paucis exceptis, cum præcedenti conveniunt.

Non est dubium, quin & hi in eadem solemnitate populo missi, atque ex auro etiam cusi fuerint, cum id, ut laudati auctores testantur, abunde, atque ex utroque metallo factum fuerit. *Ibid. § M. S. B. ar. pond. 1. dr. G. C. locul. II. tab. XII. n. 105. p. 171.*

VI.

FERDINANDVS: III: HVNGARIE: BOH: emia REX: A: rchidux Noster. (Ita fortasse legi posset hæc

(b) Tom. 1. p. 1014. ad h. a.

Tab. XXXII.

hæc ultima figla, dummodo mendo careat: attamen mendum subesse, cum infuetus titulus suadet, tum, quod e contrario, omnia more solito & trito fluere, si N litteræ A substitueremus, ita ut, quemadmodum in aliis quoque bene multis, etiam hic legeretur: *Archidux Austria.*) Protome Regis armata cum paludamento, veterum more, tænia cum aureo vellere, lato & crispo collari, nec non cum coronâ radiata in capite, ad lævam converso.

In averfa aquila cum pullo adversus solem volitans, illumque irretorta oculorum acie intuens, quem pullus assequi conatur. Subiicitur in imo scheda, cui lemma inscriptum: *IMITATOR PARENTEM.*

Nulli dubitamus, quin hoc miræ elegantie numisma solemnitati Regiæ coronationis Bohemicæ debeat, cum id corona radiata atque lemma quoque, ceteraque omnia partim summo persuadeant opere, partim vero haud disconvenient. Ipsum etiam emblemata valde adpositum est; siquidem de aquilis creditum fuit, quod pullos suos contra solem aspiciere faciant, atque eos, qui illum immota acie intuerentur, pro genuinis habeant, ceteros abiiciant velut spurios. Effet itaque hic nummus cum præstantissimis computandus, nisi lemma a regulis artis numismaticæ nonnihil abiret. *M. Imp. ar. pond. semunc. 3. dr.*

VII.

Anterior facies exhibet sche-

ma templi, cui a dextris e nubibus FERDINANDUS III. IMP. & radiis supra tectum gloriosissima Dei Genitrix Virgo MARIA, nimbo ornata, Divinum Pusionem altera manu tenens, altera coronam radiatam sustinens, insidet. Infra supra terram nudam FERDINANDUS III. una cum patre FERDINANDO II. in genua provolutus, a puero IESU insignia, sceptrum & gladium, a B. Virgine autem coronam accipit, ad quæ noster palmam extendit, a patris dextra suffultus. Ambo palliis, focalibus crispatis, & coronis instructi, siglis, eorundem nomina indicantibus, distinguuntur: corona quoque Imperii Romano-Germanici & scepro solus pater conspicuus est.

A sinistris post schema templi, cui in extremitate tecti crux imposita cernitur, alii duo Principes, palliis quoque conspicui, & genibus pariter nixi, manus supplices tendunt. Prior pileo Ducali opertus, pallio Ducum adscriptas habet siglas & numeros L VIII. quæ LEOPOLDUM VIII. Ducem Austriæ stirpis *Babenbergica*, denotant: alter corona Imperiali redimitus, in pallio etiam Imperatorio adscriptas siglas FI præfert, quæ Cæsarem FERDINANDUM I. indicant. Additur, præmissa crucicula, in ambitu epigraphæ, ex verbis S. Scripturæ (a) contexta: *PER. NOS REGES REGNANT. ET CONDITORES LEGVM. PIE IVSTA DECERNVNT PER. NOS PRINCIPES AVSTRIÆ IMPERANT.* & in segmento hæc leguntur: *DVRABIT TALIBVS FVLTA PRÆSIDIIS.* addito in fine sermo.

Cauf-

(a) Prov. VIII. 15.

FERDI-
NANDUS
III. IMP.

Caussam, cur in uno numismate tot & tam diversæ ætatis sistantur Principum Austriæ icones, eloquitur in averfa parte, viginti omnino lineis complexa & laurea cincta inscriptio, hisce verbis: D. eo o. pti. mo M. aximo s. acrum LEOPOLDUS VIII. Dux A. ustris PRÆDicatorum ORDINI SACRO TEMPLUM ET COENOBIVM AMPLISSIMA AB ANTIQVO CONSTRUCTA. DEDIT. ANNO. 1. 2. 2. 5. FERDINANDUS I. IN SOLYMANNICÆ OBSIDIONE DESTRUCTA. REPARAVIT. ANNO. 1. 5. 3. 0. FERDINANDUS II. VICTOR. GLORIOSUS. CONTRA REBELLES REPARATA DEFENDIT. ANNO. 16. 20. AC RESTITVENDO PACEM. ET RELIGIONEM. CONSERVAVIT. ANNO. 16. 2. 1. DEMVM. FERDINANDUS III. CONIVGIO. HISPANO. AVSTRIAC. O DEO DIVÆQVE. DEIPARÆ. ROSARI. MARIE. TEMPLVM. NOVVM. VOVIT. AC PRO FELICI. REGIMINE. ET. OMINE. ME POSVIT ANNO. REG. NI BOHEM. ICI III. VNG. ARICI V. CHRISTI. M. D. C. XXX.

Huic inscriptioni deest, quod multis aliis eiusmodi lapidaribus, ut sic dicam, nummis, quod nomen loci non sit additum: sed id discimus ex Annal. Austriæ, insigni atque erudito admodum R. P. Sigismundi CALLES S. I. opere (a), ubi anno circiter 1226. vel 27. „Prædicatorum Ordinem ex Hungaria „in Austriam propagatam esse, „sedemque Wiennæ primum „fixisse narrat: ibique templum „S. Mariæ Rotundæ, quod

(a) P. II. l. IV. p. 231.

„Templariorum ad eum diem „erat, sed aliquanto post tempore accepisse. „Cum hisce prima huius templi epocha fere convenit, utpote tribus duntaxat annis dissidens. Eundem tamen cum nummo annum assignat Sigism. FERRARIUS apud Cl. HANTHALERUM, qui id anno 1225. completo, contigisse ait, cum paullo ante annum 1226. indicasset (b). Quidquid sit, ex chronico Anonymi Leobienfis apud eundem Cl. CALLESIUM certum fit, illud anno 1237. iam consecratum fuisse. Reliquæ epochæ difficultate carent. M. Imp. ar. pond. 5. unc. & sicilie.

Tab.
XXXII.

b

VIII.

FER. dinandus III. D: ei G:ratia HV:ngaria BO:hemia DAL:matia CR:oiatia SCLA:romia REX. Protome Regis fere ut num. VI. verum caput eius corona Hungarica redimitum est, & aureum vellus non a tænia, sed torque dependet. In imo denique artifex nomen suum H G adposuit.

MARIA. D: ei G:ratia HV:ngaria B. ohemia REG. ina INF. ans HISP. aniarum AR. chidux AV:stria 1633. Protome Reginae, pulchre comtæ, torque & focali denticulato ornatæ, capite sine corona dextrorsum converso.

MARIAM, cuius hic effigiem videmus, PHILIPPI III. Regis Hisp. filiam, FERDINANDUS anno 1631. die XX. Februarii nuptum acceperat. Hæc ei-

(b) Faßor. Campilil. tom. 1. Dec. 11. p. 715 n. XXIX.